

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (andra avdelningen)

den 28 oktober 2021 *

”Begäran om förhandsavgörande – Bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter – Direktiv 92/43/EEG – Artikel 12.1 – Strikt skyddssystem för djurarter – Bilaga 4 a – *Cricetus* (europeisk hamster) – Rastplatser och parningsplatser – Skada eller förstörelse”

I mål C-357/20,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Verwaltungsgericht Wien (Förvaltningsdomstolen i Wien, Österrike) genom beslut av den 10 juli 2020, som inkom till domstolen den 31 juli 2020, i målet

IE

mot

Magistrat der Stadt Wien,

meddelar

DOMSTOLEN (andra avdelningen)

sammansatt av ordföranden på första avdelningen A. Arabadjiev (referent), tillförordnad ordförande på andra avdelningen, samt domarna I. Ziemele, T. von Danwitz, P.G. Xuereb och A. Kumin,

generaladvokat: J. Kokott,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Tjeckiens regering genom M. Smolek, J. Vlácil och L. Dvořáková, samtliga i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom C. Hermes och M. Noll-Ehlers, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: tyska.

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 12.1 d i rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (EGT L 206, 1992, s. 7; svensk specialutgåva, område 15, volym 11, s. 114) (nedan kallat livsmiljödirektivet).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan IE, som är anställd vid ett byggföretag, och Magistrat der Stadt Wien (Wiens kommunförvaltning, Österrike). Målet rör kommunförvaltningens förvaltningsbeslut av straffrättslig karaktär om att ålägga IE böter och, för det fall dessa inte betalas, en frihetsberövande påföljd för att, inom ramen för ett byggnadsprojekt, ha skadat eller förstört rastplatser eller parningsplatser för arten *Cricetus cricetus* (europeisk hamster), vilken är upptagen i förteckningen över skyddade djurarter i bilaga 4 a till livsmiljödirektivet. En begäran om förhandsavgörande har redan framställts i det nationella målet och EU-domstolen besvarade de tolkningsfrågorna i dom av den 2 juli 2020, Magistrat der Stadt Wien (Europeisk hamster) (C-477/19, EU:C:2020:517).

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 Artikel 2 i livsmiljödirektivet har följande lydelse:
 - ”1. Syftet med detta direktiv är att bidra till att säkerställa den biologiska mångfalden genom bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter i medlemsstaternas europeiska territorium som omfattas av [EUF-]fördraget.
 2. Åtgärder som vidtas i enlighet med detta direktiv skall syfta till att bibehålla eller återställa en gynnsam bevarandestatus hos livsmiljöer samt arter av vilda djur och växter av ... intresse [för Europeiska unionen].”
 3. Åtgärder som vidtas i enlighet med detta direktiv skall ta hänsyn till ekonomiska, sociala och kulturella behov och till regionala och lokala särdrag.”
- 4 I artikel 12.1 i detta direktiv anges följande:

”Medlemsstaterna skall vidta nödvändiga åtgärder för införande av ett strikt skyddssystem i det naturliga utbredningsområdet för de djurarter som finns förtecknade i bilaga 4 a, med förbud mot

 - a) att avsiktligt fånga eller döda exemplar av dessa arter i naturen, oavsett hur detta görs,
 - b) att avsiktligt störa dessa arter, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder,

c) att avsiktligt förstöra eller samla in ägg i naturen,

d) att skada eller förstöra parningsplatser eller rastplatser.”

- 5 Bland de djurarter av ”[unions]intresse som kräver noggrant skydd”, som förtecknas i bilaga 4 a till direktivet, återfinns bland annat *Cricetus cricetus* (europeisk hamster).

Österrikisk rätt

- 6 Livsmiljödirektivet har införlivats med nationell rätt för delstaten Wien genom Wiener Naturschutzgesetz (delstaten Wiens naturskyddslag) av den 31 augusti 1998 (LGBl. für Wien, 45/1998) (nedan kallad WNSchG), i den version som är tillämplig i det nationella målet.
- 7 I 10 § stycke 3 punkt 4 WNSchG återges lydelsen i artikel 12.1 d i livsmiljödirektivet. I bestämmelsen föreskrivs bland annat att det är förbjudet att skada eller förstöra parningsplatser eller rastplatser för strikt skyddade djurarter.
- 8 Påföljderna vid överträdelse av 10 § stycke 3 punkt 4 fastställs i 49 § stycke 1 punkt 5 WNSchG. Enligt den sistnämnda bestämmelsen ska den som, i strid med 10 § stycke 3 punkt 4 WNSchG, skadar eller förstör parningsplatser eller rastplatser för strikt skyddade djurarter åläggas böter med upp till 21 000 euro, varvid bötesstraffet, vid utebliven betalning, ska omvandlas till en frihetsberövande påföljd på upp till fyra veckor. Vid upprepad överträdelse åläggs böter med upp till 35 000 euro varvid bötesstraffet, vid utebliven betalning, ska omvandlas till en frihetsberövande påföljd på upp till sex veckor.
- 9 Enligt 22 § stycke 5 WNSchG kan den behöriga myndigheten tillåta enstaka ingrepp om den planerade åtgärden, enskilt eller i kombination med andra åtgärder som den behöriga myndigheten efter ansökan har beviljat, inte på ett betydande sätt äventyrar syftet med skyddet.
- 10 I bilagan till Wiener Naturschutzverordnung anges att *Cricetus cricetus* (europeisk hamster) är en strikt skyddad djurart.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 11 Ett byggföretag, där IE är anställd, påbörjade uppförandet av en byggnad på ett markområde där arten *Cricetus cricetus* (europeisk hamster) hade slagit sig ner. Fastighetsägaren, som kände till denna omständighet, underrättade byggföretaget härom. Byggföretaget utsåg en miljöexpert innan arbetena påbörjades. Denne upprättade en karta över ingångarna till *Cricetus cricetus* (europeisk hamster) bon och fastställde, inom ett visst område, huruvida bona var bebodda eller inte.
- 12 Innan byggnadsarbetena påbörjades avlägsnade byggföretaget vegetationstäcket, rensade upp på byggplatsen och anlade en tillfartsväg till platsen samt en parkeringsplats i omedelbar närhet till ingångarna till *Cricetus cricetus* (europeisk hamster) bon (nedan kallade de skadebringande åtgärderna). Syftet med att avlägsna vegetationstäcket var särskilt att få arten *Cricetus cricetus* (europeisk hamster), som hade sina bon inom byggområdet, att flytta sig till områden som särskilt skyddats och förbehållits denna djurart. Tillstånd för de skadebringande åtgärderna hade emellertid inte begärts hos den behöriga myndigheten och hade följaktligen inte erhållits innan arbetena påbörjades. Dessutom förstördes ingångarna till åtminstone två bon.

- 13 Wiens kommunförvaltning ansåg därför att IE, i egenskap av anställd vid byggföretaget, var ansvarig för att rastplatser eller parningsplatser för arten *Cricetus cricetus* (europeisk hamster) skadats eller förstörts och ålade honom, i enlighet med 10 § stycke 3 punkt 4 WNSchG, böter som kunde omvandlas till en frihetsberövande påföljd om de inte betalades.
- 14 IE väckte talan vid Verwaltungsgericht Wien (Förvaltningsdomstolen i Wien, Österrike) mot beslutet att påföra honom böter och gjorde bland annat gällande att arten *Cricetus* (europeisk hamster) inte använde bona vid den tidpunkt då de skadebringande åtgärderna vidtogs och att dessa åtgärder inte hade lett till att artens rastplatser eller parningsplatser hade skadats eller förstörts.
- 15 Den hänskjutande domstolen, som önskade få klarhet i den närmare innebörden av begreppen rastplats, parningsplats, skada och förstörelse, i den mening som avses i artikel 12.1 d i livsmiljödirektivet, ställde genom en första begäran om förhandsavgörande av den 12 juni 2019 en rad frågor till EU-domstolen om tolkningen av denna bestämmelse. Genom dom av den 2 juli 2020, Magistrat der Stadt Wien (Europeisk hamster) (C-477/19, EU:C:2020:517) slog domstolen fast att nämnda bestämmelse ska tolkas så, att begreppet rastplatser även omfattar rastplatser som inte längre används av *Cricetus cricetus* (europeisk hamster), förutsatt att det finns en tillräckligt stor sannolikhet för att nämnda art kommer att återvända till dessa rastplatser, vilket det ankom på den hänskjutande domstolen att kontrollera. Domstolen slog därutöver fast att de övriga frågorna skulle avvisas. Domstolen fann nämligen dels att de faktiska omständigheterna och den nationella rättsliga bakgrunden inte hade klargjorts i begäran om förhandsavgörande, dels att det inte tydligt hade redogjorts för varför den begärda tolkningen av unionsrätten var nödvändig för att den hänskjutande domstolen skulle kunna avgöra det nationella målet.
- 16 Det är mot denna bakgrund som den hänskjutande domstolen har framställt en ny begäran om förhandsavgörande till EU-domstolen med en mer detaljerad redogörelse för de faktiska omständigheterna. Den har preciserat att "skada på en rastplats", "förstörelse av en rastplats", "skada på en parningsplats" och "förstörelse av en parningsplats" enligt den nationella lagstiftningen utgör fyra separata överträdelser som ska beivras oberoende av varandra. Den hänskjutande domstolen anser därför att det, för att avgöra det nationella målet, är nödvändigt att fastställa räckvidden, i geografiskt och tidsmässigt hänseende, av begreppet parningsplats samt kriterierna för att skilja mellan "skada" på och "förstörelse" av en parningsplats och/eller rastplats.
- 17 Den hänskjutande domstolen vill särskilt få klarhet i huruvida det skydd som ges i artikel 12.1 d i livsmiljödirektivet endast avser den del av jordhålan som faktisk utnyttjas som bo av *Cricetus cricetus* (europeisk hamster) eller om det även omfattar områdena omkring boet. Med hänsyn till de avvikande slutsatserna i yttrandena av den av IE utsedda privata experten och kommunförvaltningens experter har den hänskjutande domstolen angett att det är nödvändigt att klargöra huruvida det endast är den period då *Cricetus cricetus* (europeisk hamster) faktiskt använder boet och den period då artens ungar lämnar boet som ska beaktas vid kvalifikationen, i tidsmässigt hänseende, av en parningsplats eller om man även ska beakta dräktighetstiden och den eventuella uppfödningssperioden.

18 Mot denna bakgrund beslutade Verwaltungsgericht Wien (Förvaltningsdomstolen i Wien) att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfrågor till EU-domstolen:

- ”1) Vad avses med begreppet parningsplats i den mening som avses i artikel 12.1 d i livsmiljödirektivet, och hur ska en parningsplats avgränsas geografiskt från andra platser?
- 2) Enligt vilka kriterier ska det fastställas huruvida, och i så fall under vilken period, förekomsten av en parningsplats är begränsad i tiden?
- 3) Enligt vilka kriterier ska det fastställas huruvida en viss handling eller underlåtenhet har skadat eller förstört en parningsplats?
- 4) Enligt vilka kriterier ska det fastställas om en rastplats i den mening som avses i artikel 12.[1 d] i livsmiljödirektivet har skadats eller förstörts?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

- 19 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 12.1 d i livsmiljödirektivet ska tolkas så, att begreppet parningsplats i denna bestämmelse endast omfattar de jordhålur som tjänar som bon åt *Cricetus cricetus* (europeisk hamster) eller om även områdena omkring ingången till denna skyddade arts bon ska anses utgöra parningsplatser.
- 20 Enligt fast rättspraxis ska vid tolkningen av en unionsbestämmelse inte bara lydelsen beaktas, utan också sammanhanget och de mål som eftersträvas med de föreskrifter som bestämmelsen ingår i (dom av den 2 juli 2020, Magistrat der Stadt Wien (Europeisk hamster), C-477/19, EU:C:2020:517, punkt 23 och där angiven rättspraxis).
- 21 Domstolen påpekar, för det första, att medlemsstaterna, enligt lydelsen i artikel 12.1 d i livsmiljödirektivet ska vidta nödvändiga åtgärder för att införa ett strikt skyddssystem i det naturliga utbredningsområdet för de djurarter som finns förtecknade i bilaga 4 a till direktivet, med förbud mot att skada eller förstöra parningsplatser eller rastplatser.
- 22 Det är emellertid inte möjligt att utifrån själva ordalydelsen i denna bestämmelse avgöra huruvida det skydd som denna bestämmelse ger en skyddad djurarts parningsplatser även omfattar områdena omkring dessa parningsplatser.
- 23 Vad, för det andra, avser det sammanhang som artikel 12.1 d i livsmiljödirektivet ingår i kan följande konstateras. I livsmiljödirektivet ges ingen definition av begreppet parningsplats. Domstolen har dock framhållit att förbudet i den bestämmelsen inte direkt avser djurarterna, utan syftar till att skydda viktiga delar av deras livsmiljö (dom av den 2 juli 2020, Magistrat der Stadt Wien (Europeisk hamster), C-477/19, EU:C:2020:517, punkt 28).
- 24 Härav följer att det strikta skydd som ges i artikel 12.1 d i direktivet syftar till att säkerställa att viktiga delar av de skyddade djurarternas livsmiljö bevaras så att de förutsättningar som krävs för bland annat arternas fortplantning i denna livsmiljö föreligger (se, analogt, dom av den 2 juli 2020, Magistrat der Stadt Wien (Europeisk hamster), C-477/19, EU:C:2020:517, punkt 29).

- 25 Domstolen påpekar att en sådan tolkning av begreppet parningsplats i artikel 12.1 d i livsmiljödirektivet som den som klaganden i det nationella målet har förordat, vilken syftar till att begränsa begreppets räckvidd till att endast omfatta de jordhålur som tjänar som bon åt *Cricetus cricetus* (europeisk hamster), kan medföra att detta skydd inte omfattar sådana områden omkring bona som är nödvändiga för att den skyddade djurarten ska kunna para sig och få ungar. En sådan tolkning skulle inte säkerställa att viktiga delar av nämnda djurarts livsmiljö bevaras så att de förutsättningar som krävs för bland annat artens fortplantning i denna livsmiljö föreligger.
- 26 Kommissionen har i sin vägledning om strikt skydd för djurarter av intresse för gemenskapen i enlighet med rådets direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer (slutlig version, februari 2007) preciserat att artikel 12.1 d i livsmiljödirektivet ska förstås så, att den syftar till att bevara parningsplatsernas ekologiska funktionalitet. I vägledningen anges vidare att parningsplatserna kan innefatta områden som krävs för parningslek, parning, bobygge eller val av plats för äggläggning eller födsel, ruvning och kläckning av ägg och uppfödning av ungar som är beroende av platsen.
- 27 Det framgår således av det sammanhang i vilket artikel 12.1 d i livsmiljödirektivet ingår att begreppet parningsplats ska förstås så, att det avser samtliga områden som är nödvändiga för att den berörda djurarten med framgång ska kunna fortplanta sig, inbegripet områdena omkring parningsplatsen. Denna tolkning stöds även av direktivets syften.
- 28 Det ska nämligen för det tredje erinras om att såsom domstolen framhöll i punkt 18 i domen av den 2 juli 2020, Magistrat der Stadt Wien (Europeisk hamster) (C-477/19, EU:C:2020:517) är syftet med livsmiljödirektivet, enligt artikel 2.1 i direktivet, att ”bidra till att säkerställa den biologiska mångfalden genom bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter i medlemsstaternas europeiska territorium”. Därutöver syftar, enligt artikel 2.2 och 2.3 i nämnda direktiv, de åtgärder som vidtas i enlighet med direktivet till att bibehålla eller återställa en gynnsam bevarandestatus hos livsmiljöer samt arter av vilda djur och växter av intresse för Europeiska unionen. Sådana åtgärder ska även ta hänsyn till ekonomiska, sociala och kulturella behov och till regionala och lokala särdrag.
- 29 Livsmiljödirektivet syftar vidare till att säkerställa ett strikt skydd för vissa djurarter, bland annat genom de förbud som anges i artikel 12.1 i direktivet, vilket innebär att det skyddssystem som föreskrivs i den bestämmelsen ska göra det faktiskt möjligt att förhindra skadlig inverkan på de skyddade djurarternas livsmiljö (se, för ett liknande resonemang, dom av den 2 juli 2020, Magistrat der Stadt Wien (Europeisk hamster), C-477/19, EU:C:2020:517, punkt 20 och där angiven rättspraxis).
- 30 Skyddet av en skyddad djurarts parningsplatser enligt artikel 12.1 d i livsmiljödirektivet ska således göra det möjligt att säkerställa att dessa platser bidrar till att bibehålla eller återställa en gynnsam bevarandestatus hos denna djurart, i den meningen att detta skydd säkerställer parningsplatsernas kontinuerliga ekologiska funktionalitet.
- 31 Det skulle emellertid inte vara förenligt med detta syfte att inte föreskriva att områdena omkring en skyddad djurarts parningsplatser ska vara skyddade när dessa områden kan visa sig vara nödvändiga för att denna djurart ska kunna fortplanta sig med framgång.

- 32 I förevarande fall är det utrett att de skadebringande åtgärderna bestod i avlägsnandet av vegetationstäcket i områdena i närheten av ingången till *Cricetus cricetus* (europeisk hamster) bon, upprensningen på byggplatsen och byggandet av en tillfartsväg till platsen samt anläggningen av en parkeringsplats i områdena i den omedelbara närheten till bonas ingångar.
- 33 Under dessa omständigheter, och såsom framgår av såväl det sammanhang som artikel 12.1 d i livsmiljödirektivet ingår i som av de mål som eftersträvas med denna bestämmelse, ska det anses att det skydd av en parningsplats för en skyddad djurart som krävs enligt denna bestämmelse skulle förlora sin ändamålsenliga verkan om mänsklig verksamhet i närheten av området hade till syfte eller resultat att denna djurart inte längre besöker den aktuella parningsplatsen. Huruvida så är fallet ankommer på den hänskjutande domstolen att kontrollera.
- 34 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den första frågan besvaras enligt följande. Artikel 12.1 d i livsmiljödirektivet ska tolkas så, att begreppet parningsplats i denna bestämmelse även omfattar områdena omkring parningsplatsen när dessa områden visar sig vara nödvändiga för att de djurarter som finns förtecknade i bilaga 4 a i direktivet, såsom *Cricetus cricetus* (europeisk hamster), med framgång ska kunna fortplanta sig.

Den andra frågan

- 35 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida artikel 12.1 d i livsmiljödirektivet ska tolkas så, att skyddet av en skyddad arts parningsplatser enligt denna bestämmelse är begränsat i tiden.
- 36 Det framgår av handlingarna i målet att den hänskjutande domstolen särskilt vill få klarhet i huruvida skyddet endast omfattar den period då *Cricetus cricetus* (europeisk hamster) faktiskt använder boet och den period då denna skyddade arts ungar lämnar boet eller om det även omfattar hela dräktighetstiden och den eventuella uppfödningstiden.
- 37 Med avseende på prövningen av denna fråga ska det påpekas att domstolen i domen av den 2 juli 2020, Magistrat der Stadt Wien (Europeisk hamster) (C-477/19, EU:C:2020:517), preciserade räckvidden av begreppet rastplats i den mening som avses i artikel 12.1 d i livsmiljödirektivet. Efter att ha gjort en bokstavlig, systematisk och teleologisk tolkning av denna bestämmelse, kom domstolen sålunda fram till att detta begrepp ska ges ett vidsträckt tillämpningsområde i tiden som innebär att skyddet av den berörda djurartens rastplatser även omfattar rastplatser som inte längre används av djurarten om det finns en tillräckligt stor sannolikhet för att nämnda djurart kommer att återvända till dessa rastplatser.
- 38 Mot bakgrund av övervägandena i punkterna 24, 29 och 30 ovan avseende det strikta skydd som artikel 12.1 d i livsmiljödirektivet ger, ska en sådan vidsträckt tolkning även göras när det gäller den tidsmässiga räckvidden av skyddet av parningsplatser i den mening som avses i denna bestämmelse.
- 39 För att säkerställa det strikta skydd som denna bestämmelse ger ska följaktligen en skyddad djurarts parningsplatser åtnjuta skydd så länge som det krävs för att denna djurart ska kunna fortplanta sig med framgång, vilket innebär att skyddet även omfattar parningsplatser som inte längre används om det finns en tillräckligt stor sannolikhet för att nämnda djurart kommer att återvända till dessa parningsplatser. Huruvida så är fallet ankommer på den hänskjutande domstolen att kontrollera.

- 40 Denna slutsats stöds för övrigt av den vägledning som nämns i punkt 26 i förevarande dom, i vilken kommissionen har preciserat att parningsplatserna är centrala för en skyddad djurarts livscykel och utgör mycket viktiga delar av en arts kompletta livsmiljö, som är nödvändig för artens fortlevnad. Parningsplatser måste därför skyddas även när de inte nyttjas, men då det är mycket sannolikt att den aktuella djurarten kommer att återvända till dessa platser.
- 41 Domstolen finner således att artikel 12.1 d i livsmiljödirektivet inte ska tolkas så, att det skydd av en skyddad djurarts parningsplatser som föreskrivs i denna bestämmelse är begränsat till den period då denna djurart faktiskt använder parningsplatsen eller till dräktighetstiden och den eventuella uppfödningperioden.
- 42 När det gäller genomförandet av det skyddssystem som föreskrivs i denna bestämmelse ankommer det således på den hänskjutande domstolen att i fråga om bevarandet av den ekologiska funktionaliteten hos parningsplatserna för *Cricetus cricetus* (europeisk hamster) särskilt pröva huruvida det finns en tillräckligt stor sannolikhet för att denna skyddade djurart återvänder till dessa platser för att fortplanta sig, utanför de perioder som nämnts i föregående punkt.
- 43 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den andra frågan besvaras enligt följande. Artikel 12.1 d i livsmiljödirektivet ska tolkas så, att en skyddad djurarts parningsplatser ska åtnjuta skydd så länge som det krävs för att denna djurart med framgång ska kunna fortplanta sig, vilket innebär att skyddet även omfattar parningsplatser som inte längre används om det finns en tillräckligt stor sannolikhet för att nämnda djurart kommer att återvända till dessa parningsplatser.

Den tredje och den fjärde frågan

- 44 Den hänskjutande domstolen har ställt den tredje och den fjärde frågan, vilka ska prövas gemensamt, för att få klarhet i hur begreppen skada och förstörelse i den mening som avses i artikel 12.1 d i livsmiljödirektivet ska tolkas.
- 45 Den hänskjutande domstolen vill särskilt få klarhet i huruvida de skadebringande åtgärderna medför att en parningsplats och/eller rastplats "skadas" eller "förstörs" i den mening som avses i denna bestämmelse.
- 46 Domstolen konstaterar att dessa begrepp inte definieras närmare i livsmiljödirektivet och att de således ska tolkas i överensstämmelse med deras sedvanliga betydelse i vanligt språkbruk, med beaktande av det sammanhang i vilket de används och de mål som eftersträvas med de föreskrifter som de ingår i (se, för ett liknande resonemang, dom av den 1 oktober 2020, Staatssecretaris van Financiën (Reducerad mervärdesskatt för afrodisiaka), C-331/19, EU:C:2020:786, punkt 24 och där angiven rättspraxis).
- 47 Vad för det första gäller den sedvanliga betydelsen i vanligt språkbruk av orden "skada" och "förstörelse", ska det påpekas att detta uttryck avser att något försämras, inbegripet gradvis försvagas, respektive att något bringas att försvinna.
- 48 Vad därefter gäller det sammanhang i vilket artikel 12.1 d i livsmiljödirektivet ingår, framgår det av kommissionens vägledning, som nämnts i punkt 26 ovan, att skada definieras som en fysisk försämring av en livsmiljö, en parningsplats eller en rastplats. Till skillnad från förstörelse kan en försämring ske långsamt och gradvis minska platsens ekologiska funktionalitet. Försämringen

behöver alltså inte omedelbart medföra en förlust av funktionaliteten, men har en negativ inverkan på funktionaliteten, i kvalitativa eller kvantitativa mått, och kan över en viss tidsperiod leda till att funktionaliteten går förlorad helt.

- 49 Det ska dessutom erinras om att förbudet enligt denna bestämmelse mot handlingar som skadar eller förstör parningsplatser eller rastplatser inte är begränsat till att avse avsiktliga handlingar, till skillnad från vad som föreskrivs i fråga om de handlingar som avses i artikel 12.1 a–c i nämnda direktiv (se, för ett liknande resonemang, dom av den 2 juli 2020, Magistrat der Stadt Wien (Europeisk hamster), C-477/19, EU:C:2020:517, punkt 27 och där angiven rättspraxis).
- 50 Vad slutligen gäller syftet med livsmiljödirektivet, ska det även erinras om att detta syfte, såsom angetts i punkt 29 ovan, är att säkerställa ett strikt skydd för olika djurarter, bland annat genom de förbud som föreskrivs i artikel 12.1 i direktivet.
- 51 Med hänsyn till detta strikta skyddssystem finner domstolen att graden av skada på parningsplatsens eller rastplatsens ekologiska funktionalitet, oavsett om denna skada är avsiktlig eller inte, är det avgörande kriteriet för att skilja mellan, å ena sidan, en handling som skadar parningsplatsen eller rastplatsen och, å andra sidan, en handling som medför att parningsplatsen eller rastplatsen förstörs.
- 52 Det bör särskilt säkerställas att parningsplatser och rastplatser för en skyddad djurart inte skadas eller förstörs genom mänsklig verksamhet, så att dessa platser fortsättningsvis uppfyller de villkor som krävs för att denna djurart ska kunna vila sig eller med framgång fortplanta sig där. Vid en sådan bedömning ska hänsyn tas till de ekologiska behoven hos den djurart som de berörda individerna tillhör, samt till situationen för individer av djurarten som finns på den aktuella parningsplatsen eller rastplatsen.
- 53 I förevarande fall ankommer det på den hänskjutande domstolen att vid tillämpningen av artikel 12.1 d i livsmiljödirektivet pröva huruvida de skadebringande åtgärderna har varit ägnade att gradvis minska eller helt eliminera dessa livsmiljöers ekologiska funktionalitet.
- 54 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den tredje och den fjärde frågan besvaras enligt följande. Artikel 12.1 d i livsmiljödirektivet ska tolkas så, att det med begreppen skada och förstörelse i denna bestämmelse avses en gradvis minskning av den ekologiska funktionaliteten hos en skyddad djurarts parningsplats eller rastplats respektive en total förlust av denna funktionalitet, oberoende av om sådan skadlig inverkan är avsiktlig eller inte.

Rättegångskostnader

- 55 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (andra avdelningen) följande:

- 1) Artikel 12.1 d i rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter ska tolkas så, att begreppet parningsplats i denna bestämmelse även omfattar områden omkring parningsplatsen när dessa områden visar sig vara nödvändiga för att de djurarter som finns förtecknade i bilaga 4 a i direktivet, såsom *Cricetus cricetus* (europeisk hamster), med framgång ska kunna fortplanta sig.
- 2) Artikel 12.1 d i direktiv 92/43 ska tolkas så att en skyddad djurarts parningsplatser ska åtnjuta skydd så länge som det krävs för att denna djurart med framgång ska kunna fortplanta sig, vilket innebär att skyddet även omfattar parningsplatser som inte längre används om det finns en tillräckligt stor sannolikhet för att nämnda djurart kommer att återvända till dessa parningsplatser.
- 3) Artikel 12.1 d i direktiv 92/43 ska tolkas så, att det med begreppen skada och förstörelse i denna bestämmelse avses en gradvis minskning av den ekologiska funktionaliteten hos en skyddad djurarts parningsplats eller rastplats respektive en total förlust av denna funktionalitet, oberoende av om sådan skadlig inverkan är avsiktlig eller inte.

Underskrifter